KOHTUJURISTI ETTEPANEK

L. A. GEELHOED

esitatud 2. detsembril 2004 [1]

I. Sissejuhatus

1. Käesolevas hagis, mis on esitatud Euroopa Aatomienergiaühenduse asutamislepingu (edaspidi „Euratomi asutamisleping") artikli 141 alusel, väidab Euroopa Ühenduste Komisjon, et kuna Ühendkuningriik ei andnud üldandmeid radioaktiivsete jäätmete lõpphoiustamise plaani kohta, mis on seotud Royal Naval College Greenwichis asuva tuumareaktori Jason likvideerimisega, siis on Ühendkuningriik rikkunud EA artiklist 37 tulenevaid kohustusi. Kõnealune artikkel kohustab liikmesriike andma komisjonile mis tahes kujul radioaktiivsete jäätmete lõpphoiustamise plaanidega seotud üldandmeid.

2. Käesolevas kohtuasjas on olulisel kohal EA artikli 37 tõlgendamine, nimelt kas selles artiklis sätestatud kohustus laieneb sellistele radioaktiivsetele jäätmetele, mis pärinevad sõjalistel eesmärkidel kasutatavatest tuumarajatistest. Samas kui komisjoni seisukoht on seda käsitlust pooldav, väidab Ühendkuningriik Prantsuse Vabariigi toetusel vastu, et kõnealune artikkel laieneb ainult tsiviil- ja kaubanduslikel eesmärkidel kasutatavatest tuumarajatistest pärinevatele jäätmetele.

3. Käesolevas kohtuasjas ei ole vaidlust tuumareaktori likvideerimisega seotud faktiliste asjaolude üle.

II. Faktilised asjaolud ja menetlus

4. Ühendkuningriigi Kaitseministeerium kasutas tuumareaktorit Jason Royal Naval College Greenwichis ajavahemikul 1962 –1996. Selle aja jooksul kasutati reaktorit mereväe- ja dokipersonali koolitamiseks tuumafüüsika alal ning kaitseministeeriumi käivitatud tuumaenergia kasutamise programmi toetavateks teadusuuringuteks. Selle perioodi lõpus Jasoni tegevus lõpetati Ühendkuningriigi Environment Agency for England and Wales'i (Inglismaa ja Walesi Keskkonnaamet) loal.

1 — Algkeel: inglise.

5. 1998. aastal teavitas Ühendkuningriik komisjoni sellest, et reaktor Jason likvideeritakse. Selleks, et määrata EA artikli 37 alusel nõutavate üldandmete esitamise tähtaeg, palus komisjon 8. jaanuari 1999. aasta kirjas Ühendkuningriigil edastada talle üksikasjalik teave kõnealuse likvideerimise kohta. Ühendkuningriik vastas 5. märtsi 1999. aasta kirjas, et tema arvates ei kuulu sõjalistel eesmärkidel kasutatavad rajatised Euratomi asutamislepingu kohaldamisalasse ning seetõttu ei kavatse ta komisjonile anda mingeid üldandmeid EA artikli 37 tähenduses. Ühendkuningriik pakkus siiski komisjonile võimalust näha Environment Agency for England and Wales'i antud likvideerimisluba ning ka sellele asutusele esitatud loataotlust.

6. 30. jaanuari 2001. aasta märgukirjas teatas komisjon Ühendkuningriigile, et tema hinnangul laieneb Euratomi asutamislepingu II jaotise 3. peatükk mis tahes allikast pärinevale ioniseerivale kiirgusele. Komisjon kutsus Ühendkuningriiki esitama kõnealuse märgukirja suhtes oma seisukoht kahe kuu jooksul märgukirja kättesaamisest.

7. 30. märtsi 2001. aasta vastuses märkis Ühendkuningriik, et tema arvates on Euroopa Aatomienergiaühenduse ülesanne, nagu seda defineerib Euratomi asutamisleping, edendada tuumaenergia kasutamist tsiviil- ja kaubanduslikul eesmärgil, jättes välja tuumaenergia kasutamise sõjalistel eesmärkidel. Ühendkuningriigi väitel laienevad ainult mõned Euratomi asutamislepingu peatükid kaitsetegevusega seonduvale.

8. 21. detsembril 2001 saatis komisjon Ühendkuningriigile põhjendatud arvamuse seoses EA artikli 37 väidetava rikkumisega. Komisjon kutsus Ühendkuningriiki võtma arvamuse järgimiseks vajalikke meetmeid kahe kuu jooksul arvamuse kättesaamisest.

9. Ühendkuningriik kinnitas 20. veebruari 2002. aasta kirjas oma seisukohta, et kuna sõjaväerajatised ei kuulu Euratomi asutamislepingu kohaldamisalasse, siis ei ole ta kohustatud andma komisjonile mingit teavet EA artikli 37 alusel.

10. Seepeale esitas komisjon käesoleva hagi, mis saabus Euroopa Kohtu kantseleisse 4. veebruaril 2003.

11. Prantsuse Vabariik esitas menetlusse astuja seisukohad Euroopa Kohtule 8. detsembril 2003.

III. Õiguslik raamistik

12. Hinnates EA artikli 37 laienemist sõjalistel eesmärkidel kasutatavatest tuumarajatistest pärinevatele jäätmetele, on asjakohased järgmised Euratomi asutamislepingu sätted.

A. *Euratomi asutamislepingu 3. peatükk*

13. EA artikkel 37 asub Euratomi asutamislepingu II jaotise 3. peatükis. See peatükk kannab pealkirja „Tervisekaitse ja ohutus" ning see viidi sisse eesmärgiga rakendada preambuli neljandat põhjendust, mille kohaselt liikmesriigid, olles otsustanud luua „vajalikud tingimused võimsa tuumatööstuse arenguks", püüavad „luua vajalikud ohutustingimused, et kõrvaldada elanikkonna elu ja tervist ohustavad tegurid". Käesolevas asjas tuleb hinnata lühidalt 3. peatüki norme tervikuna, saamaks ülevaadet tervisekaitse ja ohutuse valdkonnas Euratomile antud pädevustest.

14. EA artikkel 30 sätestab, et „ühenduse piires kehtestatakse põhistandardid töötajate ja kogu elanikkonna tervise kaitseks ioniseerivast kiirgusest tulenevate ohtude eest".

15. Need standardid on kehtestatud alles hiljuti nõukogu direktiiviga 96/29.[2] EA artikli 33 kohaselt tagavad liikmesriigid nende põhistandardite järgimise.

16. Vastavalt EA artiklile 34 peavad liikmesriigid saama eelnevalt komisjoni arvamuse tervisekaitsealaste lisameetmete kohta, kui nende territooriumil hakkavad toimuma eriti ohtlikud katsetused. Komisjoni eelnev nõusolek on vajalik, kui selliste katsetuste tagajärjed võivad avaldada mõju teiste liikmesriikide territooriumil.

17. EA artiklite 35 ja 36 alusel loob iga liikmesriik vajalikud vahendid radioaktiivsustaseme pidevseireks ja põhistandardite järgimiseks ning edastab perioodiliselt komisjonile teavet nimetatud kontrollide kohta.

2 — Nõukogu 13. mai 1996. aasta direktiiv 96/29/Euratom, millega sätestatakse põhilised ohutusnormid töötajate ja muu elanikkonna tervise kaitsmiseks ioniseerivast kiirgusest tulenevate ohtude eest (EÜT 1996, L 159, lk 1; ELT eriväljaanne 05/02, lk 291).

Komisjonil on õigus juurdepääsuks sellistele vahenditele; ta võib kontrollida nende tööd ja tõhusust.

18. EA artikkel 37 sätestab:

„Kõik liikmesriigid annavad komisjonile mis tahes kujul radioaktiivsete jäätmete lõpphoiustamise plaanidega seotud üldandmeid, mis võimaldavad kindlaks määrata, kas sellise plaani ellurakendamise tagajärjel võib teise liikmesriigi vesi, pinnas või õhuruum radioaktiivselt saastuda.

Komisjon esitab oma arvamuse kuue kuu jooksul pärast artiklis 31 nimetatud eksperdirühmaga konsulteerimist." [3]

19. EA artikli 38 kohaselt peab komisjon esitama liikmesriikidele õhu, vee ja pinnase radioaktiivsustaseme kohta soovitusi. Hädaolukordades annab komisjon direktiivi, millega kohustab asjaomast liikmesriiki võtma komisjoni poolt sätestatud ajavahemikus kõik vajalikud meetmed põhistandardite rikkumise vältimiseks ning õigusaktide järgimiseks. [4] Kui kõnealune riik sätestatud ajavahemiku jooksul komisjoni direktiivi ei järgi, võib komisjon või iga asjaomane liikmesriik asja „viivitamata" Euroopa Kohtusse anda.

20. Lõpuks näeb EA artikkel 39 ette Tuumauuringute Ühiskeskuse (asutatud EA artikli 8 alusel) raames moodustatava tervisekaitse uurimis- ja dokumendiosakonna, mille ülesandeks on eelkõige EA artiklites 33, 36 ja 37 [5] nimetatud dokumentide ja teabe kogumine ning komisjoni abistamine talle Euratomi asutamislepingu 3. peatükiga antud ülesannete täitmisel.

3 — Alates Euratomi asutamislepingu jõustumisest on mitu komisjoni soovitust selgitanud EA artikli 37 kohaldamisala ulatust, eelkõige mõistete „radioaktiivsete jäätmete lõpphoiustamine" ja „üldandmed" tähendust. See hõlmab komisjoni 6. detsembri 1999. aasta soovitust 1999/829/Euratom Euratomi asutamislepingu artikli 37 kohaldamise kohta (EÜT 1999, L 324, lk 23) ja komisjoni 7. detsembri 1990. aasta soovitust 91/4/Euratom Euratomi asutamislepingu artikli 37 kohaldamise kohta (EÜT 1991, L 6, lk 16).

4 — Vt näiteks komisjoni 20. detsembri 2001. aasta soovitus 2001/928/Euratom, mis käsitleb elanikkonna kaitset joogiveevarudes sisalduva radooniga kokkupuutumise eest (EÜT 2001, L 344, lk 85).

5 — Kuigi Euratomi asutamislepingut puudutav ingliskeelne versioon viitab siinkohal EA artiklitele 33, 36 ja 37, on mõningates teistes keeltes viited EA artiklitele 33, 37 ja 38.

21. Euratomi asutamislepingu tervisekaitse- ja ohutusalaste eesmärkide edendamiseks on selle jõustumisest alates kehtestatud suur hulk teiseseid õigusakte, sealhulgas näiteks: [6]

— nõukogu 22. detsembri 2003. aasta direktiiv 2003/122/Euratom kõrgaktiivsete kinniste kiirgusallikate ja omanikuta kiirgusallikate kontrollimise kohta; [7]

— nõukogu 8. juuni 1993. aasta määrus (Euratom) nr 1493/93 radioaktiivsete ainete vedude kohta ühest liikmesriigist teise; [8]

— nõukogu 3. veebruari 1992. aasta direktiiv 92/3/Euratom liikmesriikidevaheliste ning ühendusse suunduvate ja ühendusest väljuvate radioaktiivsete jäätmete vedude järelevalve ja kontrolli kohta; [9]

— nõukogu 4. detsembri 1990. aasta direktiiv 90/641/Euratom kontrolltsoonis töötamisel ioniseeriva kiirgusega kokkupuutuvate välistöötajate kaitse kohta, [10] ja

— nõukogu 22. detsembri 1987. aasta määrus (Euratom) nr 3954/87 toiduainete ja loomasööda radioaktiivse saastatuse lubatud piirmäärade kehtestamise kohta tuuma- või muu kiirgusavarii korral. [11]

B. *EA artiklid 24–28*

22. Käesoleva hindamise seisukohalt on asjakohased ka EA artiklid 24–28, mis asuvad Euratomi asutamislepingus teabe levikut käsitleva 2. peatüki 3. ja 4. jaos (vastavalt pealkirjadega „Salastatust käsitlevad sätted" ja „Erisätted"). Need artiklid näevad ette erilise salastatuskorra, mis laieneb teabele, mille ühendus saab oma tuumauuringute

6 — Teiste näidete seas on nõukogu 14. detsembri 1987. aasta otsus 87/600/Euratom ühenduse operatiivse teabevahetuse korra kohta kiirgushädaolukorra puhul (EÜT 1987, L 371, lk 76; ELT eriväljaanne 15/01, lk 337); nõukogu 27. novembri 1989. aasta direktiiv 89/618/Euratom elanikkonna teavitamise kohta kiirgushädaolukorra puhul rakendatavatest tervisekaitsemeetmetest ja kasutatavatest abinõudest (EÜT 1989, L 357, lk 31; ELT eriväljaanne 15/01, lk 366); nõukogu direktiiv 97/43/Euratom, mis käsitleb üksikisikute kaitset ioniseeriva kiirguse ohtude eest seoses meditsiinikiiritusega ja millega tunnistatakse kehtetuks direktiiv 84/466/Euratom (EÜT 1997, L 180, lk 22; ELT eriväljaanne 15/03, lk 332).

7 — EÜT L 346, lk 57; ELT eriväljaanne 15/07, lk 694.

8 — EÜT L 148, lk 1; ELT eriväljaanne 12/01, lk 155.

9 — EÜT L 35, lk 24; ELT eriväljaanne 15/02, lk 90.

10 — EÜT L 349, lk 21; ELT eriväljaanne 05/01, lk 405.

11 — EÜT L 371, lk 11; ELT eriväljaanne 15/01, lk 333, muudetud.

programmi elluviimise tulemusena ja mille avaldamine „võib kahjustada ühe või mitme liikmesriigi riigikaitsehuve".

23. Salastatuskord seisneb salastatustasemetes, mille määrab nõukogu ja mida komisjon kohaldab ajutiselt sellise teabe suhtes, mille avalikustamine võib kahjustada ühe või mitme liikmesriigi riigikaitsehuve (artikli 24 lõige 2). Komisjon edastab sellise teabe liikmesriikidele, kes „tagavad selle kaitse ajutiselt samal viisil". Liikmesriigid teatavad komisjonile kolme kuu jooksul, kas nad soovivad säilitada ajutiselt kohaldatud taset, asendada selle teisega või salastatuse kustutada. Pärast selle tähtaja lõppemist kohaldatakse taotletud salastatustasemetest kõrgeimat ja komisjon teatab sellest liikmesriikidele.

24. Komisjoni või liikmesriigi nõudmisel võib nõukogu ühehäälselt tegutsedes millal tahes kohaldada muud salastatustaset või salastatuse kustutada. Enne mis tahes sammude astumist mõne liikmesriigi taotlusel peab nõukogu saama komisjoni arvamuse.

25. EA artikli 24 lõige 3 näeb ette, et EA artiklite 12 ja 13 sätteid ühenduse käsutuses oleva teabe kohta kohaldatakse salastatud teabe suhtes ainult piiratud juhtudel ja tingimusel, et „asjakohaseid julgeolekumeetmeid järgitakse".

26. EA artikli 25 lõike 1 kohaselt liikmesriik, kes teatab tuumaenergiaalasest patendi- või kasuliku mudeli taotlusest (nagu sedastab EA artikkel 16), või edastab selle sisu, pöörab vajadusel tähelepanu vajadusele kohaldada riigikaitse huvides mõnda salastatustaset, teatades samal ajal selle kohaldamise tõenäolise kestuse. Komisjon ja liikmesriigid peavad võtma selliseid meetmeid, mis vastavad päritoluriigi taotletud salastatustasemele. Kuigi komisjon võib seda teavet edastada „ühisettevõtetele" Euratomi asutamislepingu 5. peatüki tähenduses, või liikmesriigi kaudu isikule või ettevõtjale, kes tegutseb selle riigi territooriumil, näeb EA artikli 25 lõige 2 ette, et teabe edastamise puhul „tuleb alati taotleda päritoluriigi nõusolekut" ja et riigikaitse huvides võib nõusoleku jätta andmata.

27. EA artikkel 26 sätestab, et kui patentide, patenditaotluste, ajutiselt kaitstud patendiõiguste, kasulike mudelite või kasuliku mudeli taotlustega hõlmatud teave on kooskõlas EA artiklitega 24 ja 25 tunnistatud salajaseks, ei või selle salajaseks tunnistamist taotlenud riigid keelata vastavate taotluste esitamist teistes liikmesriikides. Siiski, „kõik liikmesriigid võtavad vajalikud meetmed, et säilitada selliste õiguste ja taotluste salastatus nende endi õigusaktides ja eeskirjades sätestatud menetluse kohaselt".

28. Pealegi võib EA artikli 26 lõike 2 kohaselt teavet, mis on kooskõlas EA artikliga 24 tunnistatud salajaseks, esitada väljaspool liikmesriike üksnes viimaste ühehäälsel nõusolekul.

29. Lõpuks sätestab EA artikkel 28 *inter alia*, et kui riigikaitse huvides salajaseks tunnistatud patente või kasulikke mudeleid kasutatakse nende komisjonile edastamise tõttu vääriti või kui need saavad teatavaks kõrvalisele isikule, heastab ühendus õigustatud isikule tekitatud kahju.

30. Salastatuskord, mis on ette nähtud 2. peatüki 3. jaos, rakendatakse nõukogu määrusega (Euratom) nr 3 Euroopa Aatomienergiaühenduse asutamislepingu artikli 24 rakendamise kohta.[12] Määruse eesmärgi ja ülesehituse selgitus sisaldub preambulis: „igal salastatustasemel tuleb jõustada julgeolekumeetmed, mida kohaldatakse teabe suhtes, mille avaldamine võib kahjustada ühe või mitme liikmesriigi riigikaitsehuve, ning neid meetmeid tuleb kohaldada komisjoni järelevalve all nii seoses sellise teabe sisuga kui ka isikute ja ettevõtetega, kellele see teave tuleb liikmesriikide territooriumil edastada".

31. Määrus näeb veel ette, et EA artiklites 24 ja 25 viidatud teave, mida nimetatakse Euratomi salastatud teabeks, tuleb liigitada järgmise salastatustaseme skaala kohaselt:

— Eura – täiesti salajane: kui teabe loata avaldamisel oleks ühe või mitme liikmesriigi riigikaitsehuvidele äärmiselt tõsised tagajärjed;

12 — EÜT 1958, 17, lk 9406; ELT eriväljaanne 12/01, lk 3.

— Eura — salajane: kui teabe loata avaldamisel oleks ühe või mitme liikmesriigi riigikaitsehuvidele tõsised tagajärjed;

— Eura — konfidentsiaalne: kui teabe loata avaldamine oleks ühe või mitme liikmesriigi riigikaitse huvidele kahjulik; ja

— Eura — piiratud kasutusega: kui teabe loata avaldamine mõjutaks ühe või mitme liikmesriigi riigikaitsehuve, aga nõutav salastatuse määr on väiksem kui „Eura — konfidentsiaalseks" liigitatud dokumentide puhul. [13]

32. Vastavalt määruse artiklile 9 kohaldatakse salastatustasemeid ainult „sel määral, kui see on tingimata vajalik".

33. Iga liikmesriik peab määrama ametiasutuse, kes vastutab määruses sätestatud julgeolekumeetmete kohaldamise eest tema jurisdiktsiooni all oleval territooriumil. [14] Juurdepääs Euratomi salastatud teabele antakse ainult selleks volitatud isikutele, kes on läbinud määruses ette nähtud julgeolekukontrolli. [15]

34. Kokkuvõtteks kõrvaldab selline kord ohu, et riigikaitsealase tundliku teabe liigitamisel kohaldataks liikmesriigi arvates liiga madalat kaitsetaset. Selline kaitsemeede allub siiski põhimõttele, mille kohaselt teabele võib salastatustasemeid kohaldada ainult „sel määral, kui see on tingimata vajalik".

C. EA artikkel 13

35. EA artikkel 13 asub Euratomi asutamislepingu 2. peatükis, mis kehtestab selle teabe levitamist puudutava korra, mida komisjon võib Euratomi asutamislepingu alusel kasutada. Seal nähakse ette, et komisjon edastab liikmesriikidele, isikutele ja ettevõtjatele

13 — Nõukogu määruse (Euratom) nr 3 artikkel 10.

14 — *Ibid*, artikkel 7.

15 — *Ibid*, artiklid 14–16.

ühenduse omandatud teabe, mida EA artikkel 12 ei hõlma — st teabe, mis ei puuduta patente, ajutiselt kaitstud patendiõigusi, kasulikke mudeleid või ühenduse omandis olevaid patente.

36. Käesolevas asjas omab tähtsust nimetatud artiklis sisalduv säte, mis määrab kindlaks salastatud teabe käsitlemise reeglid. Artikkel täpsustab:

„Komisjon võib siiski seostada sellise teabe avalikustamise tingimusega, et seda käsitletakse konfidentsiaalsena ega edastata kolmandatele isikutele.

Komisjon võib avalikustada kasutus- või levituspiirangute alusel saadud teavet, nagu näiteks niinimetatud salastatud teave, kui ta tagab nendest piirangutest kinnipidamise".

D. *EA artikkel 84*

37. EA artikkel 84 asub 7. peatükis, mis määrab kindlaks Euratomi asutamislepingu julgeolekumeetmeid puudutava korra maakide, lähtematerjalide ja lõhustuvate erimaterjalide kasutamise osas. Selle korra kohaselt peab komisjon teostama järelevalvet teatud tuumaenergiaalase tegevuse üle liikmesriigis, veendumaks, et need materjalid ei kaldu kõrvale kasutaja teatatud eesmärkidest, ning et järgitakse tarnetega seotud eeskirju ja kõiki julgeolekukohustusi, mis ühendus on mõne kolmanda riigi või rahvusvahelise organisatsiooniga sõlmitud kokkuleppe alusel võtnud (EA artikkel 77). Seetõttu peab komisjon nõudma näiteks tegevuspäeviku pidamist ja esitamist (EA artikkel 79) ning võib saata inspektoreid liikmesriikide territooriumile (EA artikkel 81).

38. EA artikli 84 lõikest 3 tuleneva erandina ei või julgeolekumeetmeteid kohaldada „kaitsevajaduste rahuldamiseks mõeldud materjalide suhtes, mida töödeldakse spetsiaalselt selleks otstarbeks või mis kooskõlas operatiivkavaga pärast sellist töötlemist paigutatakse või antakse hoiule sõjaväerajatisse".

E. *EA artikkel 192*

39. Analoogiliselt EÜ artikliga 10 näeb EA artikkel 192 ette liikmesriikide üldise lojaalse koostöö kohustuse: „Liikmesriigid võtavad

kõik vajalikud üld- või erimeetmed, et tagada nende kohustuste täitmine, mis tulenevad käesolevast lepingust või ühenduse institutsioonide võetud meetmetest. Nad aitavad kaasa ühenduse eesmärkide saavutamisele. Liikmesriigid hoiduvad kõigist meetmetest, mis võiksid kahjustada käesoleva lepingu eesmärkide saavutamist".

F. *EA artikkel 194*

40. Järgmine asjakohane säte on EA artikkel 194, mis asub Euratomi asutamislepingu V jaotises („Üldsätted"). See artikkel kehtestab range saladuse hoidmise kohustuse kõigile neile isikutele, kes oma ametiülesannete või avalike või erasidemete tõttu ühenduse institutsioonide või rajatiste või ühisettevõtetega hangivad või saavad „teavet faktide, informatsiooni, teadmiste, dokumentide või esemete kohta, mille suhtes kehtib liikmesriigi või ühenduse institutsiooni kehtestatud eeskirjade kohaselt salastatus".[16] Lisaks peavad liikmesriigid EA artikli 194 lõike 2 alusel „võtma vajalikud meetmed", et aidata kaasa „võimalikult ühtse ja tervikliku salastatuskorra" järkjärgulisele kehtestamisele. Nagu ma juba toonitasin, on ühenduse uurimisprogrammi elluviimise tulemusena saadud teabe salastatuskord sätestatud nõukogu määruses nr 3.

G. *EÜ artikkel 296*

41. Käesoleva kohtuasja õigusliku raamistiku viimane element on EÜ asutamislepingu artikli 296 lõige 1, mille kohaselt:

„Käesoleva lepingu sätted ei välista järgmiste reeglite kohaldamist:

a) ükski liikmesriik ei ole kohustatud andma informatsiooni, mille avalikustamist ta peab oma oluliste julgeolekuhuvide vastaseks;

b) iga liikmesriik võib võtta selliseid meetmeid, mida ta peab vajalikuks oma oluliste julgeolekuhuvide kaitseks ja mis on seotud relvade, laskemoona või

16 — Selle kohustuse rikkumist tuleb käsitleda kui „riigi julgeolekut kahjustavate või ametisaladuse avaldamist puudutavate toimingutega" seotud liikmesriigi õigusaktide rikkumist ning liikmesriik võtab asjaomase liikmesriigi või komisjoni taotlusel vastutusele igaühe, kes tema jurisdiktsiooni all paneb toime sellise rikkumise.

sõjavarustuse tootmise või kaubandusega; need meetmed ei või avaldada ebasoovitavat mõju selliste toodete konkurentsitingimustele ühisturul, mis ei ole mõeldud spetsiaalselt sõjaliseks otstarbeks".

esitatud deklaratsiooni, mille kohaselt „artikli 34 sätted kohalduvad kõigile sõjalistel- ja tsiviileesmärkidel tehtavatele eriti ohtlikele katsetele". Komisjoni väitel oli asjaolu, et Prantsusmaa valitsus teda oma Sahara kõrbes 1960. aastal toimunud tuumakatsetustest teavitas, kooskõlas selle deklaratsiooniga.

IV. Poolte märkused

44. Teiseks viitab komisjon kahele Euroopa Parlamendi resolutsioonile, mis võeti vastu Prantsuse Polüneesia tuumakatsetuste ajal aastal 1995. Nendest resolutsioonidest esimeses sedastab parlament, et: [17]

A. *Komisjoni märkused*

42. Oma seisukoha toetuseks, mille kohaselt EA artikkel 37 laieneb sõjalistel eesmärkidel kasutatavatest rajatistest pärinevatele radioaktiivsetele jäätmetele, esitab komisjon peamiselt alljärgnevad märkused.

„10. [Euroopa Parlament] leiab, et katsetusi tuumarelvadega tuleb käsitleda „eriti ohtlike katsetena" Euratomi asutamislepingu artikli 34 mõttes; palub komisjonil kui asutamislepingute täitmise järelevalvet teostaval organil määratleda selgelt, millised katsed on nimetatud artikli määratluse kohaselt käsitletavad „eriti ohtlike katsetena";

43. Esiteks väidab komisjon, et Prantsuse Vabariik, kes Euratomi asutamislepingu allkirjastamise hetkel ainsa liikmesriigina otsustas arendada oma sõjalistel eesmärkidel kasutatavaid aatomienergiavarusid, on varem tunnustanud Euratomi asutamislepingu ii jaotise 3. peatüki kohaldatavust sõjalise päritoluga kiirgusohule. Oma väite toetuseks tsiteerib komisjon Prantsusmaa välisministri 1957. aastal Prantsusmaa Rahvusassamblees

11. [Euroopa Parlament] kahetseb väga asjaolu, et Prantsusmaa ametivõimud ei andnud enne esimest katset kõiki vajalikke dokumente, mille alusel komisjon oleks

17 — Resolutsioon Prantsusmaa tuumakatsetuste jätkamise kohta (EÜT 1995, C 269, lk 61).

saanud asja hinnata või sõltumatud rahvusvahelised eksperdid oleksid saanud koostada loetelu kõigist katsetega kaasnevatest tervisega seotud tagajärgedest;

12. [Euroopa Parlament] kahetseb väga asjaolu, et selle tulemusena nende katsete eeldatava keskkonnamõjuga ega ka tervisekaitset või ohutust puudutavate lisameetmete või -toimingutega, arvestades Euratomi asutamislepingus lubatud maksimaalseid kiirgusdoose, ei olnud võimalik põhjalikult ja üksikasjalikult tutvuda;

13. [Euroopa Parlament] palub komisjonil rakendada tervikuna ja viivitamatult Euratomi asutamislepingu artiklid 34 ja 35 ning selles kontekstis tutvuda Prantsusmaa tuumakatsetusi puudutava teabega koos sõltumatute ja kriitiliste ekspertidega [...]." [mitteametlik tõlge]

45. Teises resolutsioonis, millele komisjon toetub, sedastab parlament, et: [18]

„8. [Euroopa Parlament] jagab komisjoni seisukohta selles, et Euratomi asutamisleping

– eelkõige artiklid 34, 35 ja 36 — laieneb põhimõtteliselt liidu liikmesriikide poolt läbiviidavatele tuumakatsetustele, et artikkel 34 laieneb sõjalistele katsetustele ja et tuumakatsetusi võib määratleda „eriti ohtlike katsetena" nimetatud artikli mõttes [...]."

46. Kolmandaks tugineb komisjon Euroopa Kohtu seisukohtadele (*obiter dicta*) kohtuasjades C-70/88: parlament *v.* nõukogu [19] ja C-29/99: komisjon *v.* nõukogu [20]. Nimetatud kohtuasjadest esimese puhul osundab komisjon Euroopa Kohtu väitele, et Euratomi asutamislepingu artiklite 30–39 eesmärk on tagada „kogu elanikkonna tervise pidev ja tõhus kaitse ioniseerivast kiirgusest tulenevate ohtude eest kiirguse allikast ja kiirgusega kokkupuutuvate inimeste kategooriast sõltumata." [21]

47. Nimetatud kohtuasjadest teises osundab komisjon oma väite toetuseks Euroopa Kohtu järgmist otsust:

„Euratomi asutamislepingu II jaotise 3. peatükk rakendab nimetatud asutamislepingu artikli 2 lõike b, mis sedastab, et ühendus

18 — Resolutsioon tuumakatsetusi käsitleva komisjoni deklaratsiooni kohta (EÜT 1995, C 308, lk 106).

19 — 4. oktoobri 1991. aasta otsus kohtuasjas C-70/88 (EKL 1991, lk I-4529).

20 — 10. detsembri 2002. aasta otsus kohtuasjas C-29/99 (EKL 2002, lk I-11221).

21 — Punkt 14.

peab „kehtestama ühtsed ohutusnormid töötajate ja kogu elanikkonna tervise kaitseks ning tagama, et neid järgitaks". Ühelt poolt on selge, et ilma ohtlike kiirgusallikate järelevalveta ei ole sellist kaitset võimalik saavutada. Teisalt peab ühenduse tervisekaitsealastes toimingutes *inter alia* silmas pidama Euratomi asutamislepingu II jaotise 3. peatükis loetletud liikmesriikide volitusi." [22]

„kehtestama ühtsed ohutusnormid töötajate ja kogu elanikkonna tervise kaitseks ning tagama, et neid järgitaks", on EA artikli 2 sõnastuse kohaselt kehtestatud selleks, „et [ühendus saaks] seda ülesannet täita". Ühendkuningriigi väitel järeldub sellest, et „ühenduse kohustused tervisekaitse ja ohutuse alal on seotud tema kohustustega arendada tuumaenergia kasutamist tsiviil- ja kaubanduslikel eesmärkidel". Ühendkuningriik väidab sellest tulenevalt, et Euratomi asutamisleping „ei laiene mingil viisil tuumaenergia kasutamisele riigikaitsealastel eesmärkidel".

B. *Ühendkuningriigi ja Prantsuse Vabariigi märkused*

48. Oma väite toetuseks, mille kohaselt Euratomi asutamisleping hõlmab ainult tuumaenergia arendamist rahumeelsetel eesmärkidel, esitab Ühendkuningriik Prantsuse Vabariigi toetusel järgmised põhilised märkused.

49. Esiteks on tema eesmärk tugineda EA artiklis 1 määratletud ühenduse eesmärgile. Nimetatud artikkel näeb ette, et Euroopa Aatomienergiaühenduse eesmärk on „kaasa aidata elatustaseme tõstmisele liikmesriikides ja suhete arendamisele teiste riikidega, luues tuumatööstuse kiireks tekkeks ja arenguks vajalikud tingimused". Ühendkuningriik nendib, et EA artiklis 2 loetletud kohustused, mille kohaselt peab ühendus muu hulgas

50. Teiseks väidab Ühendkuningriik, et kui Euratomi asutamislepinguga oleks tahetud reguleerida riigikaitsealast tegevust, siis oleks „kindlasti olnud vaja täpseid erandeid kaitserajatistele juurdepääsu ning riigikaitsealase tundliku teabe saamise kohta". Ühendkuningriigi sõnul Euratomi asutamislepingus selliseid erandeid ei ole, kui mitte arvestada EA artikli 84 kolmandat lõiku. [23] Lisaks ei näe nimetatud artikkel Ühendkuningriigi väitel ette Euratomi asutamislepingu laienemist riigikaitsealasele tegevusele, kui lepingus ei ole sätestatud teisiti, vaid selle eesmärk on pelgalt tsiviil- ja riigikaitse sektorite „tähistamine" niisugusteks puhkudeks, kus riigikaitseasutused saavad tsiviil- või kaubanduslikul eesmärgil kasutatavatelt tuumarajatistelt riigikaitsealaseks kasutamiseks mõeldud tuumamaterjali. Teiste sõnadega on Ühendkuningriigi väitel EA artikli 84 eesmärk tuua

22 — Punkt 76.

23 — Vt eespool, punkt 38.

esile, et sellest hetkest alates, mil materjale kasutatakse riigikaitsealasteleesmärkidel, neile kaitsemeetmed ei laiene.

51. Ühendkuningriigi kolmas väide tugineb sellele, et Euratomi asutamislepingus puudub EÜ artikliga 296 analoogne säte, st säte, mille kohaselt liikmesriigil puudub kohustus anda informatsiooni, mille avalikustamist peab ta oma oluliste julgeolekuhuvidega vastuolus olevaks. Ühendkuningriigi sõnul „sellise sätte puudumine ainult kinnitab asjaolu, et Euratomi asutamisleping ei olnud kunagi mõeldud reguleerima tuumaenergia kasutamist sõjalistel eesmärkidel". Kuna EÜ artikkel 296 kujutab endast liikmesriikide julgeolekuhuvide seisukohalt keskse tähtsusega turvameedet, siis selle puudumine Euratomi asutamislepingus on Ühendkuningriigi väitel ületamatu „lünk", mis räägib vastu selle lepingu kohaldamisele julgeolekusektoris. Ühendkuningriik väidab samuti, et sellise sätte puudumine EA artiklis 96 [24], mis vastaks EÜ artikli 39 lõikele 4, mille kohaselt tuumaenergiavaldkonnas ei hõlma tööjõu vaba liikumise põhimõte avalikku teenistust, on „mainimisväärt ning kooskõlas seisukohaga, et Euratomi asutamislepingut ei kohaldata riigikaitsetegevusega seonduvale". Ühendkuningriik vaidleb vastu ka komisjoni tõlgendustele kohtuasjas 187/87: Land de Sarre [25], kohtuasjas C-70/88: parlament *v.* nõukogu [26] ja kohtuasjas C-29/99: komisjon *v.* nõukogu [27].

52. Lõpetuseks loetleb Ühendkuningriik teatavaid tagajärgi, mis tema sõnul kaasneksid sellega, kui EA artikli 37 sätted laieneksid riigikaitsetegevusega seonduvale. [28] Ta väidab näiteks, et radioaktiivsete jäätmevoogude kohta teabe avalikustamine võib põhjustada „pöördprojekteerimist", st tuumaenergia ja tuumarelvastussüsteemide projekteerimise mahaarvamine nende radioaktiivsete jäätmevoogude koostisest, mis on tekkinud tuumaenergiaseadme süsteemide käitamise või likvideerimise ja tuumarelvasüsteemide likvideerimise tulemusena. Sarnaselt väidab ta, et kuna likvideeritavad reaktorid võivad olla identsed kasutusele jäävate reaktoritega, siis võib likvideeritava reaktori kohta teabe esitamine paljastada jätkuvalt kasutusel olevate reaktorite võimsuse.

53. Selles osas viitab Ühendkuningriik analoogiliselt oma 1993. aasta radioaktiivsete ainete seadusele, mis näeb ette radioaktiivsete ainete avaliku registri loomise ja pida-

24 — EA artikkel 96 sätestab, et [l]iikmesriigid kaotavad kõik kodakondsusel põhinevad kitsendused, mis mõjutavad liikmesriikide kodanike õigust asuda oskustööle tuumaenergeetika valdkonnas, arvestades avaliku korra, avaliku julgeoleku või rahvatervise põhinõuetest tulenevaid piiranguid" (st laiemalt võttes sama, mis EÜ artikli 39 lõiked 2 ja 3).

25 — EKL 1988, lk 5013.

26 — Eespool viidatud, punkt 46.

27 — Eespool viidatud, punkt 46.

28 — Vt Ühendkuningriigi märkusi Prantsusmaa valitsuse menetlusse astuja seisukohtade kohta.

mise. Ühendkuningriik märgib, et riigisekretär võib teha ettekirjutusi selle kohta, millised teabekategooriad ei tohiks riigi julgeoleku kaalutlustel selles registris esineda. Pealegi võib kaitserajatisi jälgides kogutud teavet kontrollida ainult Environment Agency for London või Scottish Environmental Protection Agency liikmed, kellel on selle ülesande täitmiseks julgeolekuluba. Laienenuks Euratomi asutamisleping ka kaitsetegevusele, sisaldaks see Ühendkuningriigi arvates ka samaväärseid erisätted.

54. Lisaks eeltoodud argumentide toetamisele tugineb Prantsuse Vabariik Euroopa Kohtu otsusele 1/78, mida tema arvates tuleks tõlgendada selliselt, et „sõjalisteks eesmärkideks mõeldud materjalid ja rajatised jäeti Euratomi asutamislepingu kohaldamisalast välja". [29]

55. Prantsuse Vabariik viitab ka mitmele Euratomi asutamisest alates aset leidnud juhtumile, kui ta on vaielnud vastu Euratomi asutamislepingu laienemisele kaitsetegevuse suhtes, sh tema märkused Esimese Astme Kohtule kohtuasjas T-219/95 R: Danielsson *v.* komisjon [30]. Prantsuse valitsuse arvates ei puutu mingil moel asjasse see, et ta ise esitas 1995. aastal komisjonile teavet oma tuumakatsetuste kohta Polüneesias ning väidab, et see oli „osa Prantsusmaa valitsuse ja komisjoni vahelisest poliitilisest dialoogist ning oli tingitud üksnes vajadusest läbipaistvuse järele".

V. Hinnang

56. Nagu näha, nõuab käesolev asi EA artikli 37 tõlgendamist: kas selles sätestatud liikmesriikide kohustus laieneb sõjaväerajatistest pärinevate radioaktiivsete jäätmete lõpphoiustamisele?

57. Leian, et sellele küsimusele lähenedes tuleb silmas pidada järgmisi esialgseid märkusi.

29 — 14. novembri 1978. aasta otsus 1/78 (EKL 1978, lk 2151).

30 — 22. detsembri 1995. aasta määrus kohtuasjas T-219/95 (EKL 1995, lk II-3051).

58. Esiteks on märkustes väljendatud poolte seisukohad vastastikku teineteist välistavad. Komisjoni arvates EA artikkel 37 laieneb sõjaväelisele tegevusele, samas kui Ühendkuningriik Prantsuse Vabariigi toetusel leiab, et kõnealune artikkel ei laiene mingil moel sõjaväelisele tegevusele. Tuleb märkida, et kumbki pool ei ole oma märkustes arvestanud „kesktee" või „kompromisslahenduse" võimalusega.

59. Teiseks on poolte määratletud huvid käesolevas asjas ülima tähtsusega: tegemist on ühelt poolt liikmesriigi riigi julgeolekuga seotud ülekaalukate huvidega ning teiselt poolt rahvatervise ja turvalisusega, aga ka piiriülese keskkonnakaitsega seotud elutähtsate huvidega.

60. Seega oleks kummagi poole kasuks tehtud kvalifitseerimata otsusel neile vaieldamatult tähtsatele huvidele oluliselt negatiivne mõju.

61. Minu hinnangul on nende asjaoludega arvestamine EA artikli 37 tõlgendamisel tema süstemaatilises ja ajaloolises kontekstis otsustava tähtsusega.

A. *Grammatiline tõlgendamine*

62. Kõnealuse artikli üksnes grammatilisel tõlgendamisel on selle sõnastuse põhjal selge, et see ei laiene mitte ainult tsiviil- ja kaubanduslikel, vaid ka sõjalistel eesmärkidel kasutatavatest tuumarajatistest pärinevatele radioaktiivsetele jäätmetele. Niisiis on liikmesriigi kohustus anda komisjonile „mis tahes kujul radioaktiivsete jäätmete lõpphoiustamise plaan*idega*[31] seotud üldandmeid", mis võimaldavad komisjonil kindlaks määrata, kas sellise plaani tagajärjel võib teise liikmesriigi territoorium radioaktiivselt saastuda. Sõjaväerajatistele mingit sõnaselget erandit ette nähtud ei ole. See erineb Euratomi asutamislepingu teistest peatükkidest, mis sisaldavad liikmesriigi sõjaliste huvide kaitsmisest lähtuvat selgesõnalist sätet, nt EA artiklid 24 ja 84.

63. See puhtalt sõnastusel tuginev argument ei ole käesolevas asjas siiski otsustav, kuigi ta on mõningal määral veenev. EA artikli 37 asjakohaseks tõlgendamiseks tuleb seda hinnata mitte ainult otsese sõnastuse, vaid ka terve Euratomi asutamislepingu sätete üldise konteksti valguses, „võttes arvesse nii selle

31 — Kohtujuristi kursiiv.

eesmärke kui ka arengutaset tõlgendatava sätte kohaldamise hetkel". [32]

66. Tuumaenergiasektori tähtsuse adumine ning asjaolu, et tegemist oli ilmselt piiritletud valdkonnaga, oli käimalükkavaks jõuks Euratomi ja koos sellega ühise tuumaenergiaameti rajamisele.

B. *3. peatüki ülesehitus ja eesmärgid Euratomi asutamislepingu kontekstis*

64. Nagu preambulis on põhjendatud, kutsuti Euratomi asutamisleping ellu selleks, et „luua vajalikud tingimused võimsa tuumatööstuse arenguks, mis annaks laialdasi energiaressursse, viiks tehnoloogiliste protsesside ajakohastamiseni ja aitaks paljude muude rakendusvõimalustega kaasa nende rahvaste heaolule".

67. On siiski selge, et Euratomi asutamislepingu eesmärk ei piirdunud pelgalt tuumatööstuse arendamisega. Asutamislepingu autorid vaatlesid rahvatervise ja avaliku julgeoleku tagamist *sine qua non* tingimusena tuumaenergiasektori arengule. [34]

65. Nagu on kirjas nn Spaaki raportis, mis sisaldab EA asutamislepingu alusplaani: [33]

„[Aatomienergia] tundub olevat peamine allikas, mida aja jooksul võiks kasutada tootmise arenduseks ja uuendamiseks ning rahu edendamiseks". [mitteametlik tõlge]

68. Nagu eespool öeldud, püüti Euratomi asutamislepingu II jaotise 3. peatükiga „luua vajalikud ohutustingimused, et kõrvaldada elanikkonna elu ja tervist ohustavad tegurid" (preambuli neljas viide). Et seda ülesannet täita, tuli kehtestada „ühtsed ohutusnormid töötajate ja kogu elanikkonna tervise kaitseks ning taga[d]a, et neid järgitaks" (EA artikkel 2).

32 — Vt selle kohta Euroopa Kohtu 6. oktoobri 1982. aasta otsus kohtuasjas 283/81: CILFIT, *v.* tervishoiuministeerium (EKL 1982, lk 3415,) punkt 20): „ühenduse iga õigusnormi tuleb käsitada selle kontekstis ja tõlgendada ühenduse õigust kui tervikut silmas pidades, arvestades õiguse eesmärke ja arengu taset kuupäeval, mil kõnealust normi tuleb kohaldada".

33 — Messina konverentsiga asutatud valitsustevahelise komitee ettekanne välisministritele, Brüssel, 21.4.1956, lk 99.

34 — 1956. aastal avaldatud Spaaki raport viitab sõnaselgelt eelnenud kümne aasta sündmustele, mis osundavad „aatomi [...] võimsusele hirmuärataval kujul" (Eespool viidatud, punkt 65, lk 99). Raportis on märgitud, et „vältimatult tuleb hoiduda [aatomienergia] ettevaatamatust kasutamisest tulenevatest ohtudest. Tuumatööstus ei saa areneda, kui ei looda selliseid ohutustingimusi, mis kõrvaldaksid töötajate ja elanikkonna elu ja tervist ohustavad tegurid" (lk 100).

69. Nagu eespool kirjeldatud, on vahendid selle eesmärgi saavutamiseks:

— põhistandardite kehtestamine kaitseks ioniseerivast kiirgusest tulenevate ohtude eest, mida liikmesriigid peavad järgima (EA artiklid 30–33);

— komisjoni kontrolli ja eelneva nõusoleku saamise vajadus liikmesriigi „eriti ohtlike katsetuste" või radioaktiivsete jäätmete lõpphoiustamise plaanidele (EA artiklid 34 ja 37); ja

— radioaktiivsustaseme kontrollimine ja teabe edastamine komisjonile, et komisjon saaks liikmesriikidele sellekohaseid soovitusi esitada (EA artiklid 35, 38 ja 39).

70. Nagu eespool kirjeldatud, on Euroopa Aatomienergiaühenduse asutamisest alates võetud vastu suurel arvul teiseseid õigusakte elanikkonna tervisekaitseks tuumaenergia valdkonnas. Need tekstid rõhutavad eranditult tervisekaitse ja ohutusega seotud eesmärkide tähtsust tuumaenergiaga seonduvas. Näiteks nõukogu 18. juuni 1992. aasta resolutsioon 92/C 172/02 tuumaohutusega seotud tehnoloogiliste probleemide kohta, kus nõukogu rõhutas, „millist erilist tähtsust ta omistab tuumaohutusele Euroopas ning seetõttu palub liikmesriikidel ja komisjonil võtta tuumaenergiaalase koostöö tegemine ühenduse peamiseks ja esmatähtsaks eesmärgiks [...]". [35]

71. Teine näide on nõukogu 21. märtsi 1994. aasta otsus 94/179/Euratom, kus nõukogu märkis, et „Euroopa Aatomienergiaühendusele pandi alus selleks, et luua elanikkonna elu ja tervist ohustavate tegurite kõrvaldamiseks vajalikud ohutustingimused". [36]

35 — EÜT 1992, C 172, lk 2. Nõukogu märkis veel, et „tuumaohutuse teema on oluline eelkõige seoses elanikkonna ja töötajate tervise kaitsega, aga ka keskkonna kaitsega ioniseerivast kiirgusest tulenevate ohtude eest, eriti kui silmas pidada kogu Euroopas aset leidnud arenguid" ning julgustas „komisjoni, siseriiklikke julgeolekuasutusi, tuumaohutuse hindamisele spetsialiseerunud asutusi, uurimis- ja arendusasutusi, ühenduse tuumaenergiaettevõtteid ning –tootjaid jätkama aktiivset osalemist tõhusas ning jätkuvas konsultatsioonide ja koostööprotsessis".

36 — Nõukogu 21. märtsi 1994. aasta otsus 94/179/Euratom, millega muudetakse otsust 77/270/Euratom, et lubada komisjonil sõlmida Euratomi laenulepinguid, et aidata kaasa teatavates kolmandates riikides paiknevate tuumaelektrijaamade ohutuse ja tõhususe parandamiseks vajalikule rahastamisele (EÜT L 84, lk 41; ELT eriväljaanne 10/01, lk 36). Vt ka komisjoni soovitus 1999/829/Euratom, mis kehtestab nõuded komisjonile EA artikli 37 alusel esitatava teabe suhtes (EÜT L 324, lk 23), mille kohaselt on EA artikli 37 eesmärk „näha ette iga võimalus teise liikmesriigi radioaktiivseks saasteks"; ning muudetud ettepanek: nõukogu direktiiv (Euratom), tuumarajatiste ohutust ning kasutatud tuumkütuse ja radioaktiivsete jäätmete ohutu käitlemist puudutavate põhikohustuste ja üldpõhimõtete kohta (KOM (2004) 526 lõplik).

72. Lisaks on Euroopa Kohus korduvalt toonitanud Euratomi asutamislepingu tervisekaitse ja ohutusega seotud eesmärkide tähtsust.

73. Näiteks kohtuotsuses parlament *v.* nõukogu[37] seisnes Euroopa Kohtule esitatud küsimus selles, kas EA artikkel 31 oli õigesti valitud määruse nr 3954/87 õiguslikuks aluseks. Väites, et see oleks pidanud põhinema EMÜ asutamislepingu artiklil 100a, leiab parlament eelkõige, et EA artikkel 30 ja järgmised laienevad üksnes otsesele kiirgusele, st kiirgusele, mis on toodetud otse tuumaelektrijaamas või tuumkütuse käitlemisel, mitte aga sekundaarsele kiirgusele, st kiirgusele, mis jõuab kaudselt elanikkonnani saastatud toiduainete või toidu kaudu.

74. Lükates selle argumendi tagasi, tõlgendas Euroopa Kohus Euratomi asutamislepingu 3. peatüki eesmärki laialt. Selle peatüki eesmärk oli „tagada kogu elanikkonna tervise pidev ja tõhus kaitse ioniseerivast kiirgusest tulenevate ohtude eest kiirguse allikast ja kiirgusega kokkupuutuvate inimeste kategooriast sõltumata".[38]

75. Sarnaselt on selles kohtuasjas ka kohtujurist W. Van Gerven oma ettepanekus sõnaselgelt maininud tervisekaitset ja ohutust käsitlevate sätete elulist rolli Euratomi asutamislepingus. Tema arvates oli Euratomi asutamislepingu 3. peatüki eesmärk tagada „elanikkonna tervise pidev ja tõhus kaitse ioniseerivast kiirgusest tulenevate ohtude eest".[39] Toonitades „Euratomi asutamislepingu sätete tõhususe" tagamise tähtsust, märkis ta:

„Nagu juba mainitud, tuginevad parlamendi kolm argumenti väitel, et Euratomi asutamislepingut, täpsemalt selle artiklis 30 ja järgmised sätestatud tervisekaitsepoliitikat, tuleb käsitleda nii, nagu sel oleks piiratud ulatus. Ma ei saa niisuguse piiratud lähenemisega nõustuda. Tegelikult, võttes arvesse tõsist ohtu, mis ioniseeriv kiirgus tervisele põhjustab, olen arvamusel, et Euratomi asutamislepingu artiklit 30 ja järgmised tuleb tõlgendada nii, et need annavad ühendusele õiguse kaitsta rahvatervist pidevalt ja tõhusalt.[40]

Seega on minu arvates oluline anda Euratomi asutamislepingu artiklile 30 ja järgmised piiramatu tarvilik mõju."[41]

37 — Eespool viidatud, punkt 21.
38 — Punkt 14.
39 — Punkt 20.
40 — Punkt 23.
41 — Punkt 24.

76. Euroopa Kohus on kohtuotsuses Land de Sarre rõhutanud, et EA artiklit 37 tuleb tõlgendada „tema konteksti ja eesmärki Euratomi asutamislepingu süsteemis silmas pidades". [42] Selleks et „tagada sättele tema tõhusus", [43] on Euroopa Kohus sedastanud, et EA artiklit 37 tuleb tõlgendada nii, et selle alusel tuleb komisjonile anda mis tahes kujul radioaktiivsete jäätmete lõpphoiustamise plaanidega seotud üldandmeid enne, kui asjaomase liikmesriigi pädevad ametiasutused on selle plaani lõplikult heaks kiitnud.

77. Lühidalt öeldes on Euratomi asutamislepingu 3. peatüki aluseks olevaid eesmärke — elanikkonna tervishoid ja ohutus ning keskkonnakaitse — selle asutamislepingu jõustumisest peale käsitletud kui eriti olulisi. [44]

C. Kaitsesektori käsitlus Euratomi asutamislepingus

78. Järgmiseks sammuks selle hindamisel, kas EA artikkel 37 laieneb asjakohase tõlgenduse korral ka sõjaväerajatistest pärinevatele radioaktiivsetele jäätmetele, on uurida, milline on kaitsesektori käsitlus Euratomi asutamislepingus.

79. Esimene asi, mis siinkohal meelde tuleb jätta, on see, et asutamislepingu koostamise ajal ei olnud ühelgi selle liikmel tuumaenergiaalast sõjalist tegevust. Tõepoolest, sel ajal oli tuumarelv vaid kolmel riigil: Ameerika Ühendriikidel, Ühendkuningriigil ja Nõukogude Liidul. Seega polnud vähemalt sel ajal tingimata vajalik otsustada, kas Euratomi asutamisleping laieneb tuumajulgeolekule.

80. See ei tähenda, et seda teemat ühenduse asutajate poolt asutamislepingut ette valmistades ei arutatud. Tuleb meeles pidada, et need arutlused leidsid aset rahvusvaheliste desarmeerimiskõneluste kontekstis, ning samuti ka üldist spekuleerimist selle üle, et Prantsuse Vabariik kavatses astuda tuuma-

42 — Vt eespool, punkt 51, punkt 10.

43 — *Ibid*, punkt 19.

44 — Täiendavat näidet siinkohal võib näha ka Euratomi asutamislepingu ülesehituses, mille artikkel 87 sätestab: „Liikmesriikidel, isikutel või ettevõtjatel on piiramatu õigus kasutada ja tarbida nõuetekohaselt omandatud lõhustuvaid erimaterjale neile käesoleva lepinguga pandud kohustuste, eriti julgeolekumeetmete, tarneagentuurile antud optsiooniõiguse ning tervisekaitse alaste kohustuste alusel". Tasub märkida, et nagu ka edaspidi juttu tuleb, on asutamislepingu kaitsemeetmeid käsitlevates sätetes on sõnaselge erand julgeoleku osas, mitte aga tervisekaitse ja ohutuse osas. Rahvusvahelisel tasandil on tuumaohutuse tähtsust rõhutatud arvukates dokumentides, sh nt tuumaohutuse konventsioon, mis koostati Rahvusvahelise Aatomienergia Agentuuri toetusel (EÜT L 318, lk 21).

relva omavate riikide hulka.[45] Tulevase Euratomi asutamislepingu võimalik laienemine tuumajulgeolekule oli seega tol hetkel poliitiliselt üsna tundlik teema.[46]

81. Asutamislepingu eelnõu materjalides on märgitud siiski, et

„Ministrite üldine arvamus oli, et tähtsam on leida lahendus, mis sõjalist kasutamist täielikult ei välistaks, tagades ometi selle, et niisugune lahendus ei ohustaks peamisteks tunnistatud kaitsemeetmeid".[47]

82. Ühendkuningriigi kinnitus, et Euratomi asutamisleping ei olnud üldse mõeldud laienemiseks kaitsesektorile, ei tunduks sellisel juhul olevat kooskõlas asutamislepingu autorite kavatsustega tol hetkel.

83. Pealegi, mitmed teised Euratomi asutamislepingu artiklid käsitlevad sõnaselgelt tuumaenergiaalast sõjalist tegevust ning väljendavad asutamislepingu autorite muret selle üle, et kõnealuse valdkonna tundlikku teavet võetaks arvesse ja seda austataks.

84. Esimene näide selle kohta leidub EA artiklites 24–28, mis nagu eespool kokku võetud,[48] kehtestavad erilise salastatuskorra, mis laieneb teabele, mille ühendus saab oma tuumauuringute programmi elluviimise tulemusena ja mille avaldamine võib kahjustada ühe või mitme liikmesriigi riigikaitsehuve. Nendes artiklites sisalduv üksikasjalik ja igakülgne salastatuskord koos seda rakendavate teiseste õigusaktidega on suunatud sellele, et tagada riigikaitsealase tundliku teabe liigitamine vastavale salastatustasemele sel määral, kui see on liikmesriigi julgeolekuhuvide jaoks „tingimata vajalik". Selle korra edu sõltub komisjoni ja liikmesriikide vahelisest tihedast koostööst.

85. Teine näide selle kohta, et asutamislepingu autorid soovisid arvesse võtta riigi-

45 — Vt nt M. Faure'i kommentaari Prantsuse valitsuse nimel aastast 1956: „Kui Prantsusmaa otsustab jätkata sõjategevusega ning seejärel nelja aasta pärast lõhata pomm, ei kavatse ta allutada end vajalikele konsultatsioonidele oma partneritega ega ühenduse kontrollile", osundatud Euratomi asutamislepingu eelnõu materjalides (toim. S. Neri ja H. Sperl, *Cour de Justice des Communautés européennes*, Luxembourg, 1072) lk 246.

46 — Tõepoolest, Spaaki raporti autorid, nimelt tulevaste Euratomi liikmesriikide delegatsioonide juhid, olid seisukohal, et küsimust saaks lahendada üksnes kõige kõrgemal poliitilisel tasemel: „probleem, et teatud riigid võivad tuumaenergiat sõjalisel eesmärgil kasutada, on poliitilise iseloomuga ning ületab [autorite] pädevuse piirid. [Autorid] ei arva, et nad peaksid käesolevas raportis sellele küsimusele vastama", eespool viidatud punkt 65, lk 122.

47 — Euratomi asutamislepingu eelnõu materjalid, lk XIX.

48 — Vt punktid 22–33.

kaitsega seotud tuumaenergiaalast tegevust, leidub EA artiklis 84,[49] mis — nagu eespool juba välja toodud — kehtestab erandi Euratomi asutamislepingu 7. peatükis sätestatud julgeolekumeetmetele seoses kaitsevajaduste rahuldamiseks mõeldud teatavate materjalidega. Siinkohal on märkimisväärne, et mitte kõik riigikaitsega seotud materjalid ei ole nendest julgeolekumeetmetest välja jäetud, vaid ainult need, „mida töödeldakse spetsiaalselt [kaitse] otstarbeks või mis kooskõlas operatiivkavaga pärast sellist töötlemist paigutatakse või antakse hoiule sõjaväerajatisse".[50] Kaudselt tundub seega, et 7. peatüki julgeolekumeetmed laieneksid nendele riigikaitsealastele materjalidele, mida Euratomi asutamislepingu artikli 84 kolmanda lõigu sõnastus ei kata.

86. Kolmas näide asutamislepingu koostajate kavatsusest hoida tundliku teabe saladust, isegi kui kaitsesektoris ei ole seda sõnaselgelt piiratud, on Euratomi asutamislepingu artikkel 194,[51] mis näeb ette range saladuse hoidmise nõude kõigile isikutele, kellel on juurdepääs tundlikule tuumaenergiateabele, mis on liigitatud vastavalt liikmesriigi või Euratomi institutsiooni salastatuskorrale.

87. Kui tegemist on EA artikli 13 kasutus- või levituspiirangute alusel saadud teabega (nt salastatud teave), siis paneb see artikkel komisjonile samuti kohustuse tagada nendest piirangutest kinnipidamine.[52]

88. Kõik need näited osutavad sellele, et austamislepingu autorid mõistsid vajadust hoida tuumakaitset puudutavaid ja muid saladusi. Iga näide esindab tasakaalu ühelt poolt asutamislepingu asjaomase peatüki (st teabe levik) ning teiselt poolt liikmesriigi seadusliku huvi vahel tagada konfidentsiaalsus kaitsesektoris ja mujal.

D. *Ühendkuningriigi ja Prantsuse Vabariigi argumendid*

89. Kuigi ma käsitlen poolte argumente läbivalt kogu käesolevas ettepanekus, väärib järgmine argument minu arvates eraldi tähelepanu.

49 — Vt eespool, punktid 37–38.

50 — EA artikli 84 lõige 3.

51 — Vt eespool, punkt 40.

52 — Vt eespool, punkt 36.

90. Oma seisukoha toetuseks üritab Ühendkuningriik tugineda ühenduse ülesande definitsioonile, mis leidub EA artiklis 1, ning milleks on „kaasa aidata elatustaseme tõstmisele liikmesriikides ja suhete arendamisele teiste riikidega, luues tuumatööstuse kiireks tekkeks ja arenguks vajalikud tingimused". [53]

91. Minu arvates ei ole see argument veenev. Kõigepealt ei anna EA artikli 1 sõnastus mingit alust järeldusteks, et kaitse-eesmärkidel kasutatud tuumaenergia on asutamislepingu kohaldamisalast välja jäetud. Tavapärase lugemise korral ei tähenda käsitlus „tuumatööstuse kiireks tekkeks ja arenguks vajalike tingimuste loomisest" tingimata seda, et igasugune asutamislepingu laienemine sõjaväerajatistele oleks välistatud. Kuigi, nagu eespool märgitud, Euratomi asutamislepingu üks peamisi põhjendusi on tõepoolest aidata kaasa tsiviil- ja kaubandusliku tuumatööstuse arengule liikmesriikides, liitus sellega mure tagada piisavad minimaalsed tervisekaitse ja ohutusstandardid tuumasektoris. [54]

92. Seega, nagu eespool mainitud, märkis nõukogu, et „Euroopa Aatomienergiaühendusele pandi alus selleks, et luua elanikkonna elu ja tervist ohustavate tegurite kõrvaldamiseks vajalikud ohutustingimused". [55]

93. Igal juhul, nagu ma juba eespool olen arutlenud, EA artikli 1 tõlgendamine nii, et see välistab Euratomi asutamislepingu mis tahes kohaldamise kaitseküsimustes, oleks mitte ainult vastuolus Spaaki raportis sisalduvate tõenditega asutamislepingu autorite kavatsuse kohta, vaid tähendaks ka seda, et asutamislepingu sätted, mis sõnaselgelt käsitlevad laienemist riigikaitsele, oleks liigsed ega omaks mingit eesmärki.

94. Lisaks tõstatab Prantsuse Vabariik otsusel 1/78 põhineva argumendi, milles Euroopa Kohus on sedastanud, et „sõjalisteks eesmärkideks mõeldud materjalid ja rajatised on Euratomi asutamislepingu kohaldamisalast välja jäetud". [56]

95. Minu arvates ei ole see tõlgendus Euroopa Kohtu otsusest korrektne. Selles

53 — Vt eespool, punkt 49.

54 — Sarnaselt, kui preambulis tõdetakse, et „tuumaenergia kujutab endast tööstuse arenguks ja tugevdamiseks olulist ressurssi ning võimaldab edendada tööd rahu heaks", selgitades seega asutamislepingu peamist põhjendust, ei näita see *a contrario*, et selle autorid soovisid, et asutamisleping ei laieneks sõjalisele tegevusele.

55 — Nõukogu 2. märtsi 1994. aasta otsus 94/179/Euratom, eespool viidatud, punkt 71.

56 — Vt eespool, punkt 54.

kohtuasjas pidi Euroopa Kohus lahendama küsimuse Euratomi asutamislepingu kokkusobivusest Rahvusvahelise Aatomienergia Agentuuri tuumamaterjali, -rajatiste ja transpordi füüsilise kaitse konventsiooniga. Euroopa Kohtu lahend, millele Prantsuse valitsus viitas, oli tehtud spetsiifiliselt ja täielikult üksnes EA artiklite 84 ja 86 kohta seoses konventsiooni ja asutamislepingu kohaldamisalade üldise võrdlusega.[57] Euroopa Kohus ei kavatsenud minu arvates kehtestada mingit üldpõhimõtet, et tuumamaterjalide kasutamine kaitse-eesmärkidel jääks *per se* väljapoole asutamislepingu kohaldamisala.

viidud sõjalistele tuumakatsetustele.[58] Vastuseks osundab Prantsuse Vabariik juhtumitele, sh Euroopa Kohtule esitatud märkustele, kus ta on keeldunud kohaldamast Euratomi asutamislepingut sõjalisele sektorile.

97. Minu hinnangul ei ole kumbki neist argumentidest veenev.

E. *Prantsusmaa ajaloolise positsiooni ja Euroopa Parlamendi resolutsioonide asjakohasus*

98. Kõigepealt, liikmesriigi ühepoolne seisukoht ei saa olla otsustavaks Euratomi asutamislepingu korrektsel tõlgendamisel. Veelgi enam, Prantsuse valitsuse võetud seisukoht selles küsimuses ei ole olnud täiesti järjepidev alates Euratomi asutamislepingu läbirääkimistest ja selle jõustumisest, ning seetõttu ei saa seda minu arvates käesolevas hindamises arvesse võtta.

96. Nagu ma eespool mainisin, tugineb komisjon oma märkustes Prantsuse valitsuse poolt 1960. aastal komisjonile saadetud teatele tuumakatsetuste korraldamise plaanidest Saharas, aga ka reale Euroopa Parlamendi 1995. aasta resolutsioonidele, kus parlament väljendas arvamust, et Euratomi asutamisleping, eelkõige artiklid 34–36 laienevad põhimõtteliselt liikmesriikides läbi

99. Teiseks tuleb antud juhul teha vahet Euroopa Parlamendi aktidel, mis ta on kehtestatud oma kaasseadusandja pädevuse piires, ning parlamendi puhtalt poliitilistel avaldustel. Kui esimesed puudutavad Euroopa Kohut, siis viimased ei ole oma olemuse tõttu juriidilised. Parlamendi resolutsioonid, millele komisjon viitab, jäävad selgelt teise kategooriasse ning seega ei saa

57 — *Ibid*, punkt 12.

58 — Vt eespool, punktid 44–47.

nad käsitletavas küsimuses olla otsustavad.

F. *Analoogia EÜ asutamislepinguga*

100. Viimane oluline element EA artikli 37 tõlgendamisel on minu arvates analoogia liikmesriigi julgeolekuhuvide käsitlemisega EÜ asutamislepingus.[59] Selles osas on EÜ artikli 296 lõige 1 suunav niivõrd, kuivõrd selle eesmärk on hoida liikmesriigi olulisi julgeolekuhuve seoses kaitsealase teabe andmisega, sätestades, et „ükski liikmesriik ei ole kohustatud andma informatsiooni, mille avalikustamist ta peab oma oluliste julgeolekuhuvide vastaseks".

101. On selge, et selle sätte tagajärg ei ole see, et EÜ asutamisleping tervikuna ei laieneks kaitsesektorile. Pigem kohaldatakse seda artiklit üksnes erijuhtudel, kui liikmesriik leiab, et tema „olulised julgeolekuhuvid" oleksid kahjustatud, kui ta peaks teatud informatsiooni avaldama.

102. Järelikult ei saa näiteks väita seda, et EÜ asutamislepingu keskkonda puudutav XIX jaotis põhimõtteliselt ei laieneks kaitsesektorist tulenevatele keskkonnaküsimustele. Pigem ja EÜ artikli 2 eesmärki ehk „keskkonna kaitse kõrge taset" püüeldes on oletus see, et keskkonnaeesmärkide täitmiseks võetavad meetmed laienevad võrdselt ka sõjalisele valdkonnale, kui see pole just vastuolus oluliste julgeolekuhuvidega — nagu on sätestatud EÜ artiklis 296 –, mispuhul peab kaitsesektorit käsitlev erand olema asjaomases õigusnormis sõnaselgelt sätestatud.[60] Sarnane on olukord ka nende õigusaktide

59 — Teine näide, kui analoogselt EÜ asutamislepinguga kasutati Euratomi asutamislepingu tõlgendust, vt kohtujurist W. Van Gerveni ettepanek kohtuasjas C-70/88, punkt 23 (eespool viidatud, punkt 46): „Minu arvates ei ole ühtki kehtivat põhjendust sellele, et tõlgendada Euratomi asutamislepingus sätestatud poliitika ulatust teistsuguse korra järgi kui EMÜ asutamislepingus sätestatud poliitika ulatust [...]". Niisugune EÜ asutamislepinguga analoogiline põhjendamine on minu arvates käesoleval juhul asjakohane, vaatamata Euratomi asutamislepingu põhimõttelisele iseseisvale kehtivusele (vt EÜ artikkel 305).

60 — Niisiis näiteks ei kohaldata sõjaväealadelt pärit jäätmetele nõukogu 15. juuli 1975. aasta direktiivi 75/442/EMÜ jäätmete kohta (EÜT L 194, lk 39; ELT eriväljaanne 15/01, lk 47), nagu sõjaväeala võib liigitada ka „erikaitsealaks" vastavalt nõukogu 21. mai 1992. aasta direktiivile 92/43/EMÜ looduslike elupaikade ning loodusliku loomastiku ja taimestiku kaitse kohta (EÜT L 206, lk 7; ELT eriväljaanne 15/02, lk 102). Seevastu nõukogu 27. juuni 1985. aasta direktiivi 85/337/EMÜ teatavate riiklike ja eraprojektide keskkonnamõju hindamise kohta (EÜT L 175, lk 40; ELT eriväljaanne 15/01, lk 248), muudetud Euroopa Parlamendi ja nõukogu 26. mai 2003. aasta direktiiviga 2003/35/EÜ (EÜT L 156, lk 17; ELT eriväljaanne 15/07, lk 466), artikli 1 lõige 4 sätestab, et „liikmesriigid võivad otsustada igal üksikjuhul, kui siseriiklikes õigusaktides on nii sätestatud, mitte kohaldada käesolevat direktiivi riigi julgeoleku huvisid teenivate projektide suhtes, kui nad leiavad, et sellisel kohaldamisel võib olla projektide eesmärkidele kahjulik mõju".

puhul, mis on vastu võetud EÜ asutamislepingu sotsiaalpoliitikat puudutava XI jaotise või rahvatervist puudutava XIII jaotise alusel. [61]

103. Selles osas on asjakohane vaadelda Ühendkuningriigi väidet, et Euratomi asutamislepingus EÜ artikliga 296 analoogse sätte puudumine kujutab endast „lünka" Euratomi asutamislepingus ning seda tuleb tõlgendada nii, et asutamislepingut ei ole kunagi tahetud kohaldada tuumaenergia kaitsealasele kasutamisele. [62]

104. Minu jaoks ei ole see argument veenev. Olen arvamusel, et see tugineb Euratomi asutamislepingu ja EÜ asutamislepingu vahelise suhte ebaõigel hindamisel. See suhe on niisugune, et seni, kuni küsimus puudutab Euratomi asutamislepingu sätteid või nende alusel vastu võetud õigusnorme, ei kohaldata EÜ asutamislepingut. Samas EÜ artikli 305 lõige 2 sätestab, et „käesoleva lepingu sätetega ei kalduta kõrvale Euroopa Aatomienergiaühenduse asutamislepingu sätetest".

105. Siiski võib EÜ asutamisleping laieneda neile küsimustele, mida Euratomi asutamisleping või rakenduslikud õigusaktid ei puuduta. Näiteks uuris Euroopa Kohus oma 15. novembri 1994. aasta arvamuses 1/94 küsimust, kas Euroopa Ühendusel on ainupädevus sõlmida mitmepoolseid kaubavahetuslepinguid, kui need laienevad Euratomi asutamislepingu kohaldamisalasse kuuluvatele toodetele. Tsiteerides praeguse EÜ artikli 305 lõiget 2 järeldas kohus, et just nii see on: „kuna Euratomi asutamisleping ei sisalda ühtki sätet väliskaubanduse kohta, ei ole midagi, mis takistaks EÜ asutamislepingu artikli [133] alusel sõlmitud lepingutel laienemast Euratomi toodete rahvusvahelisele kaubandusele". [63]

106. See seisukoht on kooskõlas Euroopa Kohtu praktikaga seoses EÜ asutamislepingu ja Euratomi asutamislepingu omavahelise suhtega, mida EÜ artikli 305 lõikes 1 on

61 — Samas kohaldatakse ka sõjaväelistele töökohtadele põhimõtteliselt nõukogu 30. novembri 1989. aasta direktiivi 89/654/EMÜ töökohale esitatavate ohutuse ja tervishoiu miinimumnõuete kohta (EÜT L 393, lk 1; ELT eriväljaanne 05/01, lk 358).

62 — Vt eespool, punkt 51.

63 — EKL 1994, lk I-5267, punkt 24.

väljendatud sarnaselt EÜ artikli 305 lõikega 2.[64]

107. Minu hinnangul järeldub sellest, et suhe Euratomi ja EÜ asutamislepingute vahel lükkab ümber kõik väited „lüngast", mis tekkis seetõttu, et Euratomi asutamislepingus puudub EÜ artikliga 296 analoogne säte. Vastupidi, kui Euratomi asutamisleping ja rakenduslikud õigusaktid ei näe sõnaselgelt ette võrdseid julgeolekumeetmeid liikmesriikide olulistele julgeolekuhuvidele, võib EÜ artiklis 296 sisalduvaid kaitsemeetmeid võrdselt kohaldada toodetele, mis on kaetud Euratomi asutamislepinguga. Ühendkuningriigi sellekohast argumenti ei saa minu arvates seetõttu toetada.

VI. Ettepanek EA artikli 37 tõlgendamiseks

108. Eelnev Euratomi asutamislepingu II jaotise 3. peatüki ülesehituse ja eesmärkide hindamine, aga ka julgeoleku käsitlus Euratomi asutamislepingus tervikuna, juhivad mind järgmise ettepanekuni.

109. Nagu ma olen juba märkinud, on Euratomi asutamislepingu võimalikku kohaldamist kaitsetegevusele asutamislepingu autorite poolt arutluste käigus põhjalikult käsitletud. Ka Spaaki raporti autorid on täheldanud, et lahendus sellele küsimusele vajab huvide hoolikat kaalumist: „Ministrite üldine arvamus oli, et tähtsam on leida lahendus, mis sõjalist kasutamist täielikult ei välistaks, tagades siiski selle, et niisugune

64 — Vt näiteks 15. detsembri 1987. aasta otsus kohtuasjas 328/85: Deutsche Babcock Handel *v.* Hauptzollamt Lübeck-Ost (EKL 1987, lk 5119), kus Euroopa Kohus sedastas, et „[EÜ artikli 305 lõike 1] sõnastus ise nõuab, et seda tõlgendataks nii, et kui küsimust ei reguleeri Euratomi asutamislepingu või selle alusel vastu võetud õigusaktide sätted, võib kohaldada ESTÜ asutamislepingu selle rakendamiseks vastu võetud õigusnorme toodetele, mis on kaetud ESTÜ asutamislepinguga"(punkt 10). Selles kohtuasjas tehtud ettepanekus väitis kohtujurist Sir Gordon Slynn, et „EMÜ asutamislepingu sätted ning *a fortiori* selle alusel võetud õigusaktid ei tohi „mõjutada" ESTÜ asutamislepingu sätteid ega „kallutada neid kõrvale" Euratomi asutamislepingust. Kas see tähendab, et EMÜ asutamisleping ei puuduta sütt ja terast või on sellel piiratum tähendus? Minu arvates on neil sätetel piiratum tähendus. Kui oleks tahetud, oleks olnud äärmiselt lihtne sätestada, et miski EMÜ asutamislepingus ei puuduta söe- ja terasetooteid või söe- ja terasetööstust. Seda aga ei tehtud. Selle asemel kehtestati piirang, et EMÜ asutamislepingu sätted „ei mõjuta varasema asutamislepingu sätteid", eelkõige seoses täpsustatud asjaoludega. Mina saan sellest aru nii, et EMÜ asutamislepingut võib kohaldada söele ja terasele, v.a ESTÜ asutamislepinguga või selle alusel vastu võetud õigusnormidega reguleeritavatel juhtudel; kui kohaldatakse viimast, siis EMÜ asutamislepingu sätted ei oma mõju". Vt ka Esimese Astme Kohtu 1. juuli 2004. aasta otsus kohtuasjas T-308/00: Salzgitter AG *v.* komisjon (EKL 2004, lk II-1933, punkt 62), ja Euroopa Kohtu 24. septembri 2002. aasta otsus liidetud kohtuasjades C-74/00 P ja C-75/00 P: Falck ja Acciaierie di Bolzano *v.* komisjon (EKL 2002, lk I-7869, punkt 100). Tšernobõli katastroofi järgselt EÜ asutamislepingu alusel vastu võetud meetmed näitavad samuti selle lepingu kohaldatavust ESTÜ asutamislepingus erisätte puudumisel: vt otsus kohtuasjas C-62/88: Kreeka *v.* nõukogu (EKL 1990, lk I-1527, punkt 17) ja kohtuotsus parlament *v.* nõukogu, eespool viidatud, punkt 46.

lahendus ei ohustaks peamisteks tunnistatud kaitsemeetmeid". [65]

110. Niisugune lahendus hoiab ära „kõik või mitte midagi" lähenemise vältimatud negatiivsed mõjud, milles üks huvi — kas elanikkonna tervis või riiklik julgeolek — kaalub teise üles igas aspektis. Kuidas sellisel juhul peaks praktikas selle huvide tasakaalu saavutama?

111. Esiteks on eelnevast arutlusest selge, et tervisekaitset ja ohutust käsitlevad sätted Euratomi asutamislepingus on eluliselt tähtsad ning neid tuleb tõlgendada viisil, mis tagaks elanikkonna tervise tõhusa kaitse. [66] Edasi, nagu olen tõdenud, siis oletus, et tuumakaitse valdkond jääb *per se* välja Euratomi asutamislepingu kohaldamisalast, ei ole asutamislepingu süstemaatilisel tõlgendamisel kehtiv. [67]

112. Järelikult EA artiklis 37 liikmesriikidele kehtestatud kohustus anda komisjonile mis tahes kujul radioaktiivsete jäätmete lõpphoiustamise plaanidega seotud üldandmeid, peaks põhimõtteliselt võrdselt laienema ka kaitsesektorile. Selle tulemusena ei tohiks olla vastuvõetav, kui liikmesriik keeldub igasuguste sõjaliste radioaktiivsete jäätmete lõpphoiustamise plaanidega seotud andmete andmisest üksnes põhjendusel, et need jäätmed pärinevad kaitsetegevusest.

113. Teiseks on samuti selge, et Euratomi asutamislepingu kohaldamisel peab austama liikmesriigi olulisi julgeolekuhuvisid. EA artiklist 37 tulenev kohustus ei tohiks sellisel juhul laieneda siis, kui liikmesriik leiab konkreetsel juhtumil, et selle artikli alusel nõutavate teatud andmete avaldamine võiks kahjustada tema olulisi julgeolekuhuvisid.

114. Teiste sõnadega peaks liikmesriigil iga julgeolekualaste radioaktiivsete jäätmete lõpphoiustamise plaani puhul olema õigus jätta komisjonile esitamata andmed üksnes siis, kui ta leiab, et see on hädavajalik tema oluliste julgeolekuhuvide kaitseks.

115. Seda hinnates peaks liikmesriik silmas pidama EA artiklist 192 tulenevat lojaalse

65 — Vt eespool, punkt 81.
66 — Vt eespool, punktid 64–77.
67 — Vt eespool, punktid 78–88.

koostöö kohustust, et „tagada Euratomi asutamislepingust tulenevate kohustuste täitmine".[68] Minu arvates eeldab see kohustus liikmesriikidelt seda, et hindamist läbi viies astutaks avatud ja konstruktiivsesse dialoogi komisjoniga nendel juhtudel, kus tuleb kaaluda eriliste andmete andmata jätmist julgeolekukaalutlustel. Niisugusel juhul peaks liikmesriik astuma läbirääkimistesse komisjoniga teemal, kas tema julgeolekuhuvide kaitse oleks saavutatav vähem äärmuslike vahenditega kui seda on komisjonile teabe andmisest täielikult keeldumine.

116. Sellised vahendid võivad hõlmata ka näiteks analoogsete julgeolekutagatiste kasutamist, nagu on ette nähtud EA artikli 24 rakenduslikes õigusaktides, „liigitades" andmeid vastavalt salastatustasemetele.[69] Teise võimalusena võivad liikmesriik ja komisjon jõuda järeldusele, et komisjoni soovituses 1999/829[70] ettenähtust vähem detailsete andmete avaldamisest piisaks, et võimaldada komisjonil hinnata, kas radioaktiivsete jäätmete lõpphoiustamise plaani tulemusena „võib teise liikmesriigi vesi, pinnas või õhuruum radioaktiivselt saastuda" EA artikli 37 tähenduses.

117. Niisugune dialoogil põhinev ning üksikjuhtumeid käsitlev lähenemine väldib ohtu, mida EA artikli 37 üldine rakendamine julgeolekusektorile võiks tekitada, nagu väidab Ühendkuningriik oma märkustes.[71] Näiteks, oht „pöördprojekteerida" olulist julgeolekuteavet radioaktiivsete jäätmevoogude koostist puudutavatest andmetest oleks kõrvaldatud, kui asjaomase liikmesriigi ja komisjoni vahelise arutelu tulemusena märgitaks selline teave sobivalt kõrge salastatustasemega, ja see jäetaks esitamata üksnes julgeolekusaladuste kaitseks äärmisel vajadusel.

118. Lisaksin, et see tasakaal on analoogne EÜ asutamislepingus sisalduvaga, millest kaitsesektor ei ole *per se* välja jäetud, kuid mille alusel liikmesriik siiski ei ole kohustatud andma informatsiooni, kui see kahjustaks olulisi riigi julgeolekuhuve.[72]

119. Lõpetuseks, võttes arvesse, et eeltoodud kaalutlused on „kesktee" komisjoni ja Ühendkuningriigi vastavate seisukohtade vahel, on minu arvates kõige kohasem, kui mõlemad pooled kannaksid käesolevas menetluses oma kohtukulud ise.

68 — Vt eespool, punkt 39.
69 — Vt eespool, punktid 22–33.
70 — Vt eespool, punkt 18.
71 — Vt eespool, punkt 52.
72 — Vt eespool, punktid 100–102.

VII. Ettepanek

120. Eeltoodud kaalutlustest lähtuvalt teen Euroopa Kohtule ettepaneku:

— tuvastada, et kuna Ühendkuningriik ei andnud üldandmeid radioaktiivsete jäätmete lõpphoiustamise plaan kohta, mis on seotud reaktori Jason likvideerimisega niivõrd, kuivõrd on kokkusobiv riigi julgeoleku peamiste huvidega, ning kuna Ühendkuningriik ei astunud läbirääkimistesse komisjoniga teemal, kas tema julgeolekuhuvide kaitse oleks saavutatav vähem äärmuslike vahenditega kui seda on komisjonile teabe andmisest täielikult keeldumine, siis on Ühendkuningriik rikkunud Euratomi asutamislepingu artiklist 37 tulenevaid kohustusi.

— jätta poolte ja menetlusse astuja kohtukulud nende endi kanda.